

Poziom życia ludności wiejskiej o niepewnych dochodach

Abstrakt wystąpienia – SEMINARIUM IRWiR PAN 5 listopada 2018 r.

Pojawianie się nowych grup defaworyzowanych na obszarach wiejskich skłoniło mnie do włączenia się w rozważania na temat sytuacji ludności wiejskiej. Za istotną grupę uznałem ludność wiejską o niepewnych dochodach. Grupa ta pozbawiona jest stabilności ekonomicznej oraz stabilności zatrudnienia, co przejawia się bezpośrednio w wymiarze dochodowym, pośrednio zaś w jej sytuacji społeczno-ekonomicznej. W konsekwencji braku stabilności ludność ta doświadcza deprywacji potrzeb i niskiego poziomu życia. Również zmiany zachodzące na rynku pracy, w tym przechodzenie do atypowych form zatrudnienia, sprzyjają niepewności dochodów oraz zwiększaniu prawdopodobieństwa wykluczenia społecznego.

Głównym celem przeprowadzonych badań była odpowiedź na pytanie: *jak niepewność dochodowa kształtuje poziom życia ludności wiejskiej o niepewnych dochodach oraz w jakim stopniu znajduje ona odzwierciedlenie w hierarchii i strukturze potrzeb materialnych i niematerialnych*. Pogłębiona analiza pozwoliła zdiagnozować sytuację materialną gospodarstw domowych ludności wiejskiej o niepewnych dochodach oraz jej zmian, a także dokonać rozpoznania sposobów radzenia sobie z niekorzystną sytuacją.

Podstawowa hipoteza badawcza zawierała się w stwierdzeniu, że *ludność wiejska o niepewnych dochodach jest zróżnicowana wewnątrznie*. W celu weryfikacji hipotezy dokonano oceny sytuacji dochodowej ludności wiejskiej o niepewnych dochodach, wielkości wydatków oraz struktury konsumpcji, a także określenia cech deskryptywnych frakcji zagrożonej niewystarczającym poziomem zaspokojenia potrzeb (wyznaczanych za pomocą linii ubóstwa). Ze względu na wieloaspektowość poziomu życia wprowadzono syntetyczny wskaźnik zaspokojenia potrzeb (SWZP), skonstruowany na podstawie mierników częściowych reprezentujących różne aspekty życia.

Istotnym elementem pracy było zdefiniowanie niepewności w koncepcjach badań naukowych, a następnie powiązanie jej z dochodami. Powiązałem niepewność z ogólną wątpliwością, wynikającą z braku możliwości przypisania prawdopodobieństwa jego wystąpienia. Z kolei niepewność dochodów zdefiniowałem za pomocą jej trzech aspektów: nieprzewidywalności, nieokreśloności i nieciągłości. W koncepcji prowadzonych badań przyjąłem, że szczególne znaczenie dla niepewności ma wykonywana praca oraz jej forma.

Przeprowadzone badania ludności wiejskiej o niepewnych dochodach pozwoliły wskazać na kilka cech deskryptywnych tej grupy. Wśród nich najważniejsze to:

1. Przekroje statystyk opisowych wskazują, że ogólna sytuacja dochodowa ludności wiejskiej o niepewnych dochodach jest niekorzystna, niemniej jednak zróżnicowanie dochodów jest mniejsze niż w całym społeczeństwie, o czym świadczą zarówno wskaźniki Giniego i Theila, jak i współczynniki zróżnicowania decylogowego i kwartylogowego dochodów.
2. O niekorzystnej sytuacji ludności wiejskiej o niepewnych dochodach świadczy wysoki współczynnik wydatków na żywność, które stanowią 1/3 wszystkich wydatków.
3. W badanych grupach rzadko występuje skumulowanie różnych wymiarów wykluczenia.
4. W grupie o skrajnie niskim, niskim i niesatysfakcjonującym stopniu zaspokojenia potrzeb większość badanych respondentów ma poczucie, że ich sytuacja jest gorsza niż w innych gospodarstwach domowych. Potwierdzeniem degradacji potrzeb są niskie oceny ich zaspokojenia.
5. Przeprowadzone badania potwierdzają opinię o wyuczonej bezradności wśród znacznej liczby osób w badanej grupie. Przyjmowanie postaw pasywnych i zachowawczych staje się narzędziem do stałego korzystania z pomocy państwa i otoczenia.